www.poke.fi

POKE
Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus
Aikuiskoulutus

Aikuisohjausta paikallisesti -projektin loppuraportti Pohjoinen Keski-Suomi

Projektityöntekijät Esko Pietikäinen ja Pirkko Pinola
Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä
POKE 2011

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto
Vipuvoimaa EU:lta 2007–2013
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Jyväskylän aikuisopisto

Sisältö

1. Lähtökohta, tavoitteet ja kohderyhmä 2
2. Toteutus ja yhteistyö 3
3. Julkisuus ja tiedottaminen 9
5. Projektin tulokset 10
6. Projektin innovatiivisuus 15
7. Projektin tasa-arvovaikutukset 15
8. Hyvät käytännöt 16
9. Toiminnan jatkuvuus 17
Liite 18

1. Lähtökohta, tavoitteet ja kohderyhmä

Aikuisohjausta paikallisesti projektin lähtökohtana oli löytää ratkaisuja paikallisten, asiakaslähtöisten ja kokonaisvaltaisten ohjauspalveluiden toteuttamiseksi.

Projekti käynnistyi Ääneseudulla ja Viitasaari-Pihtipudas -alueella (myöhemmin Witas –alue) 2009, Saarijärven seudulla 2010. Projektin tavoitteena oli rakentaa seudullista aikuisohjauksen yhteistä toimintatapaa /-mallia, ja tehostaa siten palvelujen saatavuutta seuduilla.

Hankesuunnitelman mukaan aikuisten ohjauspalvelut ovat sirpaleisia ja asiakkaan kannalta vaikeasti hahmottuvia, joten ohjauspalveluiden kokoaminen näkyväksi toimijoiden verkostoksi nähtiin tarpeelliseksi. Aikuisohjauksen paikallisesta kehittämistyöstä on lähdetty paikallisista erityispiirteistä. Lähtökohtana oli saada aikuisohjausverkosto kokoontumaan yhteen ja tunnistamaan toistensa palvelut, jotta asiakasta osattaisiin ohjata sujuvammin löytämään tarkoituksenmukaiset palvelut.

Kohderyhmänä seuduilla oli paikallinen aikuisohjauksen verkoston toimijat ja aikuisväestö seudulla.

Ääneseudulla aikuisohjauksen verkostoa koottiin kutsumalla toimijoita seuraavilta tahoilta: toisen asteen koulutus, (ammatillinen koulutus ja lukio), ammattikorkeakoulut, kansalaisopisto, julkinen työnantaja (Äänekosken kaupunki), yrittäjät (Äänekosken yrittäjäyhdistys), teollisuus (Metsäliitto, Valtra), Ääneseudun Kehitys Oy, TE-toimisto, evankelis-luterilainen seurakunta, kolmas sektori (Äänekosken katulähetys, Suolahden työttömät, Äänekosken Huima). Myöhemmin verkostoon kutsuttiin myös ammattiliittojen edustajia tarkoituksena saavuttaa työssä olevia aikuisia.

Ääneseudulla käynnistettiin seudulliset aikuisohjauksen verkoston tapaamiset, joiden tarkoituksena oli tutustua toisiin aikuisohjauksen toimijoihin sekä jäsentää yhteistä aikuisohjauksen kenttää ja suuntaa. Ohjaustyön suuntana oli alusta alkaen vahvasti tulevaisuus, mistä johtuen tiivistetty kysymys seudulla oli: mihin aikuista ohjataan? Ajatus alueen osaavan työvoiman saatavuudesta tulevaisuudessa oli kantavana teemana. Tokikaan Ääneseudulla ei oltu tietämättömiä toisista toimijoista ehkä samassa määrin kuin suuremmissa asutuskeskuksissa. Yhteistyötä on tehty jo vuosien ajan.

Saarijärven seutukuntaan kuuluu viisi kuntaa. Saarijärven kaupunki, Karstula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Kannonkoski. Aikuisohjauksen toimijoiden kohderyhmää koottiin kartoittamalla toimijoita kunnittain ja kutsumalla heitä yhteen.

Witas Oy:n toimintakunnista Kinnula ei ollut hankkeen varsinaisena kohdealueena mutta sen alueella suoritettiin kuitenkin henkilöhaastatteluja.

Tarve seudun alueen aikuisohjauksen kehittämisestä nousi Kehittämisyhtiö Witas Oy:n kautta paikkakunnalle muuttavien aikuisten osaamisen ja paikkakunnan työpaikkojen paremmasta kohtaamisesta. Asia oli noussut esille jo vuonna 2008 Jyväskylän ammattikorkeakoulun laatimasta selvityksestä ”Osaajia Puttaalle – toimintamalli

osaavan työvoiman rekrytointiin”. Seudun kuntien www-sivuilla on ollut tarjolla yleistä tietoa paikkakunnalle muuttamiseen liittyen ja alueen työnantajista. Lisäksi alueen TE-toimistot ovat välittäneet tietoa avoinna olevista työpaikoista. Haasteelliseksi on kuitenkin koettu, kuinka paikkakunnalle muuttava tai yleisemmin työnhakija saa tarvitsemaansa ohjausta tai lisätietoa avoimista työpaikoista tai kouluttautumismahdollisuuksista niin, ettei hakijan tarvitsisi sukkuloida eri toimijoiden ja tietolähteiden välillä. Seudun aikuisohjauksen kehittämistä on projektin alkuvaiheissa ideoinut paikallinen työtiimi, jossa on ollut jäseninä mm. Pihtiputaan kunnanjohtaja, Witas Oy:n toimitusjohtaja, paikallisen TE-toimiston johtaja, Viitasaaren ja Pihtiputaan kuntien yhteinen henkilöstöjohtaja. Aikuisohjausta paikallisesti hankkeen osa-aikainen projektityöntekijä aloitti em. työtiimin jäsenenä syksyllä 2009.

.

2. Toteutus ja yhteistyö – kooste

Verkostotapaamiset
Vuonna 2009 käynnistettiin verkostotapaamiset Ääneseudulla. Niitä toteutettiin yhteensä yhdeksän kertaa hankkeen toiminta-aikana. Ensimmäinen oli kesäkuussa 2009 ja viimeinen elokuussa 2011. Vuonna 2009 niissä käsiteltiin mm. aikuisen osaamisen kehittämiseen liittyviä palveluja, kehittämishaasteita ja tulevaisuusnäkymiä paikallisen Osaamis- ja työllisyystyöryhmän pohdinnan perusteella. Lisäksi pohdittiin palvelujen tunnettuutta ja saatavuutta ja aikuisen ohjaamisen lähtökohtia.

Yhdessä verkostotapaamisessa käsiteltiin tulevaisuuden työvoimatarpeita bioenergiaalan tulevaisuuden näkökulmia, Äänekosken kaupungin työvoimatarpeesta ja Metsäliiton näkymistä.

Vuonna 2010 kuultiin aikuisten osaamisen kehittämisen kannalta oleellisesta lakimuutoksesta, joka mahdollisti omaehtoiseen koulutukseen osallistumisen työttömyysturvan tuella, kuultiin Witas-alueen aikuisohjauksen tilanteesta, sekä Nitoja-hankkeesta Ääneseudulla. Kevään aikana ideoitiin paikallisen ennakointiseminaarin järjestämisen mahdollisuutta ja mielekkyyttä. Ideaa päätettiin ehdottaa Ääneseudun Osaamis- ja työllisyysryhmälle pohdittavaksi.

Loppuvuodesta kuultiin ammatinvalintapsykologin palveluista aikuisen ohjauksen osana, kuultiin maakunnallisen aikuisohjauksen mallin kehittämisen vaiheesta ja jatkettiin ennakointiseminaarin valmistelua. Aikuisohjauksen vuosikellon valmistelua jatkettiin.

Aikuissosiaalityö aikuisohjauksena avautui verkostolle lokakuussa 2010. Ennakointiseminaarin peruunnuttua joulukuulta 2010, suunniteltiin kesäkuun verkostopalaveri 2011 käsittelemään tulevaisuutta. Ääneseudun Kehitys Oy:n toimitusjohtaja Jouko Variksen alusti aiheesta ja kannusti verkostotoimijoita tehtävässään. Samassa palaverissa kuultiin yrityspalvelupäällikön esitys yrittäjän ohjaamisesta seudulla.

Saarijärven seudulla paikallinen projektityöntekijä kokosi monipuolisesti aikuisohjauksen toimijoita kehittämistyöhön. Osallistujat koostuivat koulutusorganisaatioiden, TE-toimiston, Kelan, yrittäjäyhdistysten, sosiaali- ja terveydenhuollon ja paikallisten hankkeiden toimijoista.

Vuonna 2010 järjestettyihin yhteisiin tapaamisiin osallistuminen oli niukkaa, joten vuonna 2011 projektityöntekijä teki kuntakierrokset kooten yhteen kerrallaan kunkin kunnan toimijat ja siellä työstettiin paikallista aikuisohjauksen toimijaverkoston toimintaa.

Witas –alueeella ei käynnistetty varsinaisia verkostotapaamisia. Kahden järjestetyn tilaisuuden keskeisinä teemoina olivat osaamisen kehittäminen ja työvoiman saatavuus ennakoitavissa olevan väestön muutoksen seurauksena.

Verkostotapaamiset ovat olleet näkyvä tapa tavata toisia toimijoita ja jakaa aikuisohjaukseen liittyviä teemoja ja ajatuksia. Verkostopalavereihin osallistuminen oli ajoittain niukkaa. Tosin muutama sähköpostilistalla oleva toimija kertoi seuraavansa hankkeen etenemistä huolimatta siitä, ettei työvastuiltaan pystynyt ottamaan aikaa verkostopalavereihin. Tietoisuus aikuisohjauksen verkostotoimijuudesta lienee kuitenkin saavutettu.

Verkostokartat

Verkostokartat koottiin seuduittain. Ääneseudulla toimijat luokiteltiin klustereittain koulutus-, sosiaalinen ja yrittäjyysklustereihin. Jäsennys helpotti toimijoiden luokittelua. Mutta todellisuudessa asiakkaan tarpeista nousee, ketkä toimijat kulloinkin ovat verkostotoimijoiden ytimessä ja vastuussa. Verkostokarttaa ei näin ollen pysty kuvaamaan ympyröiden kehillä, jossa ytimessä olisi vakioitu tietyt toimijat. Verkostokartta toimii hyvin yhteystietojen muistilistana asiakaslähtöisessä yhteistyössä. Käytännön yhteistyössä voi kuitenkin esim. salassapitomääräykset estää joustavan asiakasta koskevan tiedon vaihdon verkostotoimijoiden kesken. Verkostokartat julkaistiin Opinovi -hankkeen sivustolla ja/tai sähköpostitse paikallisille toimijoille.

Saarijärven seudulla projektityöntekijä jalkautui kuntakierrokselle tapaamaan kuntien aikuisohjauksen toimijoita. Näiden tapaamisten myötä projektityöntekijä kokosi verkostokartat sen perusteella, miten paikalliset toimijat niitä tuottivat.

Witas –alueella verkostokarttaan koottiin kaikki aikuisten osaamisen kehittämisen mahdollistavat tai sitä edesauttavat ttoimijat. Elämäntilanteen mukaan tarvetta voi olla niin velkaneuvontaan kuin mielenterveyspalveluihinkin ja kaikkeen siltä väliltä. Verkostokartta koottiin toimintafunktioittain ryhmiteltynä ja se sisältää lähimmän toimijan yhteystiedon kunnittain. Varsinaisia koulutuspalvelujen tuottajia alueella on vähän.

Verkostovalmennus

Verkostolle tuotettiin Keski-Suomen opinoven toimesta verkostovalmennusta Ääneseudulla ja Saarijärven seudulla. Verkostovalmennuksen tarkoituksena oli selkeyttää ja jäsentää verkoston yhteisen toiminnan tavoitteita ja antaa eväitä verkostomaiseen aikuisohjauksen toteuttamiseen. Verkostovalmennus toi esille toimijoiden odotuksia ja

ideoita verkoston toiminnalle. Verkoston perustehtävää haluttiin määritellä, mikä kuvaa aikuisohjauksen verkostotyön hahmottamisen vaikeutta. Valmennus toi Ääneseudulla paikalle sellaisiakin toimijoita, jotka olivat harvoin muuten paikalla.

Witas –alueella verkostovalmennus oli tarkoitus aloittaa osana syksyllä 2010 toteutettua Aikuisten tieto- neuvonta- ja ohjauspalvelujen (TNO) kehittämistilaisuutta. Osanotto tilaisuuteen oli vähäinen ja verkostovalmennusta ei varsinaisesti toteutettu.

Koulutusinfot ja aikuisopiskelijaviikon tapahtumat

Ääneseudulla syksyn 2010 ja kevään 2011 koulutusinfot päätettiin toteuttaa aikuisohjauksen verkostona monen toimijan yhteistyönä. Niistä ilmoitettiin paikallislehdissä osana toimijoiden omaa toimintaa. Aikuisohjauksen verkoston yhteinen ohjaustyö toteutui koulutusinfoissa ja aikuisopiskelijan viikoilla järjestetyissä tapahtumissa. Koulutusinfoissa opittiin toisten verkostotoimijoiden palveluista. Asiakkaiden tavoittaminen vaatii kuitenkin jotain uudenlaisia malleja, perinteinen kutsuminen tai lehtiilmoittelu tuo osallistujia niukasti.

Aikuisopiskelijan viikolla 2010 aikuisohjausverkosto lähti tavoittamaan aikuisia Ääneseudulla (Sumiainen, Suolahti, Konnevesi) autoillen vieden koulutusinfoa asiakkaiden luo. Verkosto tapasi tuolloin asutuskeskuksissa liikkuneiden lisäksi työpajojen asiakkaita ja henkilökuntaa. Äänekoskella ohjausverkosto oli tavattavissa Aikuisopiskelijan viikolla yhden iltapäivän ajan kirjaston tiloissa Ammattiuran metsästys - teemalla. Keski-Suomen Opinovi hankki jaettavaksi kassin ja leipiä. Esitteitä ja oppaita jaettiin asiakaslähtöisesti.

Saarijärven seudulla projektityöntekijä 2010 oli valtakunnallisen aikuisopiskelijaviikon tapahtumassa Saarijärvellä ja Karstulassa. Siellä jalkauduttiin tapaamaan aikuisia mm. kauppaliikkeisiin.

Witas –alueella aikuisopiskelijan viikon 2010 tapahtuma järjestettiin samaan aikaan olleen Viitasaaren keksintöjen viikon yhteydessä. Tapahtumaan sisältyi lyhyt esitys messulavalla sekä hanketyöntekijän ja yhteistyökumppanin (Viitaseudun Opisto) edustajan jalkautuminen messuyleisön keskuuteen. Yleisölle jaettiin materiaalia ja keskusteltiin heitä kiinnostavista asioista ja annettiin välitöntä neuvontaa sitä kysyneille. Yleisölle jaettiin samalla esitekasseja niin kauan kuin niitä riitti.

Tulevaisuuteen suuntavat tapahtumat seuduilla

Seudun tulevaisuusnäkymiä käsiteltiin kesäkuun 2011 verkostopalaverissa. Ääneseudulle suunniteltiin loppuvuodeksi 2010 paikallista ennakointiseminaaria, jossa oli tarkoitus etsiä vastausta kysymykseen, mihin aikuisia ohjataan Ääneseudulla ja toisaalta pohtia, mikä aikuista ohjaa. Ennakointiseminaari peruttiin kuitenkin ilmeisesti liian suureellisena tämän hankkeen toteutettavaksi tai liian irrallisena seminaarina Keski-Suomi ennakoi -kehittämistyöstä.

Tarkoituksena oli, että seudun aikuisohjaajaverkostolle järjestettäisiin vuosittain osana ohjauspalvelumallia pienimuotoinen tapahtuma, jossa seudun tulevaisuusnäkymiä tarkasteltaisiin aikuisohjauksen näkökulmasta.

Saarijärven seudulla projektityöntekijä osallistui Avaa ovi tulevaisuuteen -tapahtuman järjestämiseen yhdessä seudun verkostotoimijoiden kanssa. Avaa ovi tulevaisuuteen -tapahtuma järjestettiin helmikuussa 2011, joka toteutui yhteistyössä seudun verkostotoimijoiden kanssa. Projektityöntekijä kantoi vastuun tapahtuman suunnittelusta, organisoinnista ja jälkityöstä käytännön tasolla. Tapahtumaan osallistui seudun kuntien peruskoulun oppilaita sekä aikuisväestöä.

Witas –alueella suoritettu haastattelututkimus pyrki selvittämään näkemyksiä TNO –palvelujen järjestämisen tavasta. Vaikka otantaa ei voi pitääkään kattavana, se antoi selviä viitteitä siitä miten palvelut haluttaisiin saataviksi. Selvänä tuloksen olivat ”yhden luukun” –periaatteella tuotettavat ohjauspalvelut. Palvelun tuottajana voisi olla mikä tahansa alueella jo toimiva palveluntuottaja. Yritysten tarvitsemien osaamisen TNO –palvelujen tuottajana nousi esille alueellinen kehittämisyhtiö, Witas Oy.

Kummassakin tapahtumassa painottui alueen työvoiman määrällinen kehitys ja sen vaikutus työvoiman osaamiseen ja saatavuuteen. Tavoitteena oli nostaa parempaan tietoisuuteen eläköitymisen, väestön määrän vähenemisen ja nuorten poismuuton seurauksena syntyvä työikäisen väestön määrän pieneneminen alle nykyisten työpaikkojen määrän.

Osallistuminen Saarijärven seutukunnan kehittämisprosessin ”Koulutuksen uudet mallit” työryhmän toimintaan tähtäsi koulutuspalvelujen uudistamiseen tulevaisuuden tarpeita vastaaviksi, niin määrällisesti kuin laadullisestikin.

WiitaUnionin (Viitasaari – Pihtipudas kuntapari) – alueen työtiimissä luotiin kuntakohtainen ”ensitieto” -paketti alueelle muuttaville.

Hanke kutsuttiin myös syksyllä 2010 perustetun WiitaUnionin Koulutustyöryhmän toimintaan. Työryhmän tavoitteena on alueen koulutuspalvelujen kehittäminen paremmin alueen tarpeita vastaaviksi.

Hankeyhteistyö ja muu yhteistyö

Hankeyhteistyötä on tehty Ulkomailta osaajaksi Keski-Suomeen -hankkeen ja Välityö-markkinat, työnhakijan ammatilliset polut -hankkeen kanssa. Työnhakijan ammatilliset polut -hanke toimi yhteistyön rakentamisen välineenä käytännön tasolla, kun työttömille työnhakijoille rakennettiin ammatillisia polkuja aikuisohjauksen verkostotoimijoiden kanssa. Yhteinen konkreettinen tekeminen rakensi verkostoa.

Keski-Suomen Opinoven kanssa on toimittu tiiviissä yhteistyössä. Opinoven toimijat ovat osallistuneet Aikuisohjausta paikallisesti -verkostopalavereihin. Opinoven projektipäällikkö on tiedottanut paikallisille ohjausverkostoille maakunnallisen ohjauspalvelumallin tilaa ja poiminut ideoita ja ajatuksia seuduilta. Tällä kannustanee maakunnallisen aikuisohjauksen kehittämiseen ja sitoutumiseen.

Arjen toiminnassa aikuisohjaustyön toimijat tekevät yhteistyötä esim. koulutusten suunnittelussa ja aikuisopiskelijoiden etuisuuksien selvittelyssä TE-toimiston kanssa.

Maahanmuuttajayhdyshenkilön ja TE-toimiston maahanmuuttajien virkailijan kanssa on yhteistyötä koulutusmahdollisuuksien selvittelyssä.

Yhteistyömahdollisuuksista keskusteltiin myös muiden hankkeiden kanssa, esim. Yritysten Taitava Keski-Suomi, Osaajia teollisuudelle hankeryppäiden kanssa. Muodostuneessa työnjaossa yritysten kehittäminen jäi käytännössä näiden hankkeiden toiminta-alueelle. Konkreettista yhteistyötä hankkeiden välille ei syntyntyt.

Aikuisohjauksen pilotoinnit
Aikuisohjauspilotointi irtisanomisten yhteydessä
Ääneseudulla toteutettiin hankkeen aikana kahdenlaista aikuisohjauspilotointia. Ensimmäinen pilotti toteutettiin Valtran irtisanomisten yhteydessä syksyllä 2009. Juuri irtisanotuille henkilöille tarjottiin ohjauspalveluja kasvotusten luentotilaisuudessa. Noin 30 irtisanotusta ohjauspalveluja halusi 5 henkilöä. Heidät tavattiin kerran ja heidän tulevaisuuden suunnitelmaan pyrittiin rakentamaan ohjauksen keinoin. Ohjattaville jätettiin mahdollisuus ottaa yhteyttä, mikäli he halusivat.

Tällä ohjauspilotoinnilla haluttiin selvittää aikuisen ohjaustarvetta irtisanomistilanteessa sekä tukemaan irtisanottujen urasiirtymää välittömästi. Tämä niukka kokemus osoitti, että irtisanomistilanteessa osa haluaa osallistua ohjaukseen ja saa sen aikana tai sen tukemana uusia ideoita ja mahdollisuuksia. Ohjaajan rooli on kuunnella ja etsiä uusia urasuunnitelmia asiakkaan kanssa päättyneen työsuhteen tilalle. Ohjaustarpeen voisi uskoa olevan runsaampaa kuin tässä ohjauspilotoinnissa tuli esille.

Pohjoisen maakunnan aikuisohjauspilotointi projektityöntekijöiden resurssilla
Vuonna 2011 käynnistettiin pohjoisen Keski-Suomen projektityöntekijöiden työaikaresurssin turvin aikuisten ohjauspilotointi, jossa yhteydenotto tapahtui puhelimitse, sähköpostisoitteen kautta tai asiakkaan aloitteesta muulla tavoin. Asiakkaita ohjattiin puhelimessa sekä henkilökohtaisten tapaamisten avulla. Sähköpostin käyttö jäi niukaksi.

Tämän aikuisohjauksen puitteissa Metsäliiton henkilöstöpäällikön kanssa rakennettiin ohjauspilotointia uudelleen koulutusta tarvitsevien tai suunnittelevien kanssa. Uutta uraa suunnittelevien henkilöiden kanssa tavattiin kasvotusten ja etsittiin heidän kanssaan mahdollisia uusia terveydellisten edellytysten rajoissa olevia ammatteja. Osa heistä oli käyttänyt myös TE-toimiston ammatinvalinnanohjaajan palveluja. Sieltä asiakkaan saama ohjauspalvelu oli suunnittelun tukena. Myöhemmin yhteistyö Vakuutuskuntoutuskeskuksen kuntoutussuunnittelijan kanssa asiakkaiden tilanteesta helpottui, kun paikallinen aikuisohjaaja jo tunsi asiakkaan tilanteen.

Toimintaa tilastoitiin sähköisesti 2011 tammi-kesäkuussa. Tilaston mukaan Pohjoisen Keski-Suomen osalta, joista suurin osa asiakkaista tuli Ääneseudulta (84 %), n. 9 % Saarijärven alueelta ja 7 % Witas -alueelta. Suurimmalta osin palveluna oli käynti ohjaajan luona, toiseksi eniten puhelinkontakteja, sähköpostin käyttö oli niukinta. Asiakkaista oli naisia 60 %, miehiä 40 %. Suurimman ikäryhmän muodosti 41 – 50 -vuotiaat n. 50 %, muitten ikäryhmien osalta jakauma oli 31- 40 -vuotiaat 31 %; 21 - 30 -vuotiaita n. 30 %. ja 51 -60-vuotiaita asiakkaita alle 2 %.

Asioinnin aiheena oli ammatinvaihto tai lisä- ja täydennyskoulutus, suurelta osin haviteltiin uutta perustutkintoa (mikä onkin luonnollista, jos on ammatinvaihdosta kysymys). Suurimmalla osalla oli ennestään vain perustutkinto tai ei tutkintoa lainkaan. Pilottitoimijoiden tausta (projektityöntekijät olivat työssä oppilaitoksessa) vaikuttanee siihen, että monet suunnittelivat ammatillisen aikuiskoulutuksen kautta saatavia omaehtoisia koulutuspalveluja. Asiakkaista oli 39 % työnhakijoita ja työssä olevia 41 %. Systemaattinen tilastointi jäi puuttumaan elo-syyskuulta, kun projektityöntekijät siirtyivät muihin tehtäviin.

Yritysyhteistyö

Yritysten osaamistarpeiden määrittelyä pilotoitiin Ääneseudulla ja Saarijärven seuduilla Ääneseudun projektityöntekijä toimesta yhteensä kahdessa yrityksessä. Pilotissa laadittiin ja kehitettiin osaamiskartoituksia yritysten henkilöstön koulutustarpeiden näkyväksi saattamiseksi. Tuotokset jäivät yrityssalaisuuden piiriin. Toiminta toi kuitenkin esille, että konkreetin tason ammattiosaamisen kartoitus on heikosti siirrettävissä toisen toimialan yritykseen. Witas –alueella kartoitettiin yrityksen henkilöstön mahdollisuudet hankkia koulutus tai tutkinto sinänsä tiedossa olevaan tarpeeseen. Tuloksena suoritettiin ainakin yksi ammattitutkinto.

Projektityöntekijän rooli osaamiskartoituksien toteuttamisessa oli konsultatiivinen. Osaamiskartoitusten tulosten hyödyntäminen jäi yritysten sisäiseksi asiaksi. Osaamiskartoitus palvelee yrityksen tuotantoprosessia ja sen avulla voi löytyä koulutustarpeita hyvin käytännöllisellä tasolla. Osa osaamisvajeesta korjataan yrityksen sisällä työnopastuksella tai työkierrolla ilman koulutusorganisaatioiden palveluja.

Yritysyhteistyön tuloksena syntynyt kokemus osoitti, että osaamiskartoituksen laatiminen jäsentää yrityksen toimintaprosessia, johtaa tutkimaan osaamisen luokittelua ja sen käytännön merkitystä arjen työssä, esimerkiksi osaamiskartoituksen avulla voi löytyä perehdyttämiseen pystyvät työntekijät tai ne osaajat, jotka hallitsevat useita tuotantoprosessin vaiheita pystyen sijaistamaan.

Tulevaisuudessa lienee niin, että juuri yrityskohtaiset osaamisen tarpeet ohjaavat aikuisen osaamisen kehittämistä ja siten työllistymistä erityisesti niukan työvoiman alueilla. Osaamisen kehittäminen tapahtuu yrityksen tarpeista lähtien, tarkoituksena saada työntekijä mahdollisimman nopeasti tuotantoon mukaan.

Muu toiminta

Aikuisohjaajia kutsuttiin Ääneseudulta sekä Saarijärven seudulta ja heille mahdollistettiin vuonna 2011 maksuton osallistuminen POKE:n järjestämään näyttötutkintojen arvioijakoulutukseen. Tavoitteena oli lisätä näyttötutkintojärjestelmää niukemmin tuntevien aikuisohjaajien ohjausosaamista. Muutama aikuisohjausverkoston toimija keväällä 2011 osallistuikin tarjottuun palveluun. Tämä yhteistyön muoto säilyy jatkossakin.

Alueen aikuisten ohjaustarvetta selvitettiin hankkeen alkuvaiheessa BIKVA-ryhmähaastattelujen avulla. (kysymykset liitteenä). Niiden tuottama tieto jäi kuitenkin niukaksi, koska ryhmässä saadut vastaukset peittävä alleen hiljaisimpien osallistujien ohjaustarpeen ja tuovat esille itseohjautuvien aikuisten ohjauspalvelujen käyttöä. Vas-

taavia haastatteluja ohjaustarpeen selville saamiseksi olisi pitänyt tehdä satunnaisotoksella yksilöittäin.

Ääneseudulla testattiin aikuisohjauksen vuosikellon tarpeellisuutta. Vuosikello rakennettiin yksinkertaiseen muotoon excel-taulukoksi. Siihen koottiin aikuisohjaajalle tarpeellisia asioita esim. koulutushakujen ajankohdat ja tärkeät aikuisohjaukseen liittyvät tapahtumat. Verkostossa vuosikello arveltiin kuitenkin sen verran vähämerkityksiseksi, ettei sitä julkaistu suurelle yleisölle.

3. Julkisuus ja tiedottaminen

Toiminta suunnattiin pääasiassa aikuisohjauksen verkostossa toimiviin, joten julkista näkyvyyttä ei itseisarvoisesti tavoiteltukaan. Tiedottaminen aikuisohjaajaverkoston kesken hoidettiin sähköpostitse, mikä oli helppoa ja taloudellista. Aikuisohjauksen näkökulmaa projektityöntekijät pyrkivät tuomaan esille erilaisissa tapaamisissa ja palavereissa, joihin he osallistuivat hanketyössään. Projektin julkinen näkyvyys oli niukkaa, markkinointimateriaalia ei tuotettu.

Sähköpostin kautta projektityöntekijät viestivät aikuisohjauksen ajankohtaisia asioita tai muistuttivat esim. koulutushaun ajankohdista.

Aikuisohjauksen pilotoinnin markkinointia tehtiin kevättalvella 2011. Kuntakäynneillä informoitiin palvelusta Saarijärven seudulla, sähköpostitse verkostotapaamisten muistioiden yhteydessä Ääneseudulla. Ohjauspalvelun esitetelineet vietiin kirjastoihin, esitteitä jaettiin verkostotoimijoille niin sähköisesti kuin paperisina, samoin aikuisohjauksen käyntikortteja. Julkisille ilmoitustauluille jaettiin esitteitä eri paikkakunnilla, POKE:n opettajia informoitiin palvelusta, jotta he voivat kertoa edelleen opiskelijoille. Lyhytkurssilaisille kerrottiin myös ohjauspalvelusta.

4. Ongelmat ja suositukset

Aikuisohjaus lienee käsitteenä ja toimintanakin hiukan vaikeasti hahmottuva. Mitä käsite ”aikuisohjaus” tarkoittaa, miten se avautuu, missä määrin toimijat tunnistavat työssään ko. termin sisältöä. Termi kaivannee ehkä täsmennystä esim. osaamiseen kehittämiseen liittyvien käsitteiden avulla.

Projektityöntekijöiden oli myös ajoittain vaikea hahmottaa toimintaansa suhteessa hankkeen käsitteellisen tason tavoitteisiin. Käsitteellisen tason tavoitteiden kääntäminen näkyvään ja aikuisohjausverkoston konkreettisiin toimintoihin vei paljon projektityöntekijän aikaa ja energiaa.

Jatkossa tulisi suunnitella verkostojen kehittämiseen pyrkivien hankkeiden resursoinnin jakamista laajemmalle toimijajoukolle, useammalle verkostotoimijalle silloin, kun edellytetään toimijoiden yhteistyötä. Nyt verkostotoimijat osallistuivat esim. verkostopalavereihin osana omaa työtään, mikä saattoi niukentaa osallistumista ja kasvokkain tapaamisten mahdollisuutta ja ehkä sitä kautta verkostoitumistakin.

Hankkeen loppuvaiheessa käynnistettiin ohjauspilotointi, jota toteutettiin projektityöntekijöiden työaikaresurssin avulla. Muilla verkoston organisaatioilla ei ollut käytettävissään erillistä projektin resurssia. POKE suurimpana aikuiskoulutuksen seudullisena toimijana ilmaisi tahtotilansa olla aikuisohjauksesta vastuullisena toimijana. Ohjauspilotointi toteutettiinkin vastuullisen toimijan kautta. Verkostotoimijat ovat tietoisia palvelujen juurruttamisen taloudellisista reunaehdoista hankkeen päättymisen jälkeen. Vallitsevat taloudelliset ennusteet vaikeuttavat aikuisohjauspalvelujen resursoimista organisaatioissa välittömästi hankkeen päättymisen vaiheessa.

Pohjoisen Keski-Suomen alueelle suunnatun ohjauspilotoinnin haasteeksi muodostuivat hankkeen loppuajan henkilöstömuutokset. Saarijärven projektityöntekijä siirtyi toisiin tehtäviin. Ääneseudun projektityöntekijä toimi päätoimisesti 1.8. alkaen koulutussuunnittelijan tehtävässä ja koulutussuunnittelijalle alkulukukaudesta tulleiden puheluiden erottaminen ns. pilotointipuhelimeen tulleista puheluista muodostui mahdottomaksi. Näin tilastointi haurastui loppuajan osalta. Toisaalta tuli esille se, että hankkeen tilastoidut puhelut ja sähköpostit kattoivat vain osan toteutuneesta aikuisten ohjauksesta kevään 2011 ajalta. Koulutussuunnittelijoiden tuottamat ohjauspalvelut jäivät kokonaan pilotoinnin alkuvaiheessa tilastoinnin ulkopuolelle ja jos ne olisi liitetty osaksi tilastointia loppuvaiheessa, tulokset olisivat vinoutuneet.

Vaikka aikuisohjauspilotointia varten avattu sähköposti osoittautui vähän käytetyksi menetelmäksi, Studentum -palvelun kautta sähköpostitse koulutussuunnittelijalle suunnattuja koulutustiedusteluja tuli runsaasti. Kyseinen palvelumuoto yllätti ja otti paljon aikaa hankkeen loppuaikana.

Ääneseudun projektityöntekijän roolimuutos koulutussuunnittelijaksi tuotti hedelmänä siis sen, että aikuisohjauksen tarpeen määrä tuli laajemmin esille, vaikka sitä ei tilastoitukaan kokonaisuudessaan. Näin aikuisohjauksen kehittäminen edelleen ja sen tunnustaminen osaksi aikuiskoulutusorganisaatioiden työtä on perusteltua. Aikuisohjaustyö rahoitetaan nykyisellään opiskelijatyöpäivän hinnassa. Erillisen ohjaustyöhön suunnatun rahoituksen turvin aikuiset ohjauksen tarvitsijat saisivat laajemmin ja syvemmin ohjauksen palveluja.

Toimijoiden verkostokarttojen kokoaminen oli odotettua työläämpää. Ilmeisesti Ääneseudulla ja Konnevedellä tunnetaan toimijat kuitenkin siinä määrin, ettei toimijakarttojen kokoaminen nostattanut suurta kiinnostusta. Arjen työssä riittävät toimijakontaktit ovat ilmeisesti olemassa. Paikallisella tasolla toimijat tunnetaan ja tiedetään, joten verkostokarttojen ei ehkä uskottu tuovan lisäarvoa siinä määrin kuin ehkä suuremmissa asutuskeskuksissa, joissa ohjausverkostot saattavat olla toisistaan etääntyneitä.

5. Projektin tulokset

Aikuisten ohjaustoimintaa verkostona ei haluta tässä kuvata pelkästään tämän hankkeen tuloksina, koska samanaikaisesti on ollut monia verkostoitumista edistäviä hankkeita ja mahdollisuuksia tulla tietoiseksi toisista toimijoista.

Osa projektin tuloksista lienee näkymättömiä. Aikuisohjauksen teemoja pidettiin seudulla esillä sekä tämän hankkeen että muiden samanaikaisien ohjausta sivuavien hankkeiden kautta. Hankkeitten kautta ohjaustyö tuli tunnistetuksi, näkyväksi, nimetyksi ja vahvistui osaksi arkista työtä. Lisäksi verkoston toimijoilla oli mahdollisuus tunnistaa toiset aikuisohjauksen toimijat ja laajentaa omaa osaamistaan verkoston osaamisella. Verkostotoimijoiden sisäisiä kehittymisprosesseja on vaikea saada näkyväksi, niiden esille saaminen olisi edellyttänyt syvähaastatteluja.

Hankkeen tuloksena jäsentyivät seutujen aikuisohjauspalvelumallit.

Ääneseudun aikuisohjauspalvelumalli

Ääneseudun aikuisohjauksen mallissa on erilaisia toimijoita, esim. osa toimijoista on viranomaistoimijoita, osa koulutusorganisaatioita, osa hanketoimijoita ja osa järjestöjä. Yritykset toteuttavat tahollaan omaa aikuisten osaamisen kehittämiseen liittyvää ohjaustyötä yritysten tuotannon kehittämiseksi.

Hankkeen tuloksena on vahvistunut toisistaan tietoinen aikuisohjauksen verkosto. Verkoston osien yhteenliittymiä syntyy, kun verkoston yksiköillä on yhteisiä toimijoita, esim. aikuiskoulutusjohtaja toimii koulutusorganisaatiossa sekä Osaamis- ja työllisyystyöryhmässä, seurakunnan diakoniatyön johtaja toimii Äänekosken katulähetys ry:n puheenjohtajana. Tyypillinen verkostotoimijoita yhteen liittävä asia on asiakkaan tilanteesta nousevat teemat. Tämä on luonnollinen ja tarkoituksenmukainen tapa rakentaa ja ylläpitää verkostotoimijoiden liittymiä

Ääneseudulla ohjauspalvelumallin ohjausverkostoon kuuluvat seuraavat toimijat:

Seudun oma Osaamis- ja työllisyystyöryhmä, jonka tarkoituksena on kehittää alueen elinkeinoelämää.

Seudulla on oma TE-toimisto ja siellä monialaiset virkailijat sekä ammatinvalintapsylogi, jonka työpanoksesta nykyisellään 40 % käytetään Työelämän palvelukeskuksen asiakkaille.

Seudulla kokoontuu koulutuksen tarveraati, jonka tarkoituksena on jäsentää ja koota alueen koulutustarpeita, erityisesti työvoimapoliittisten koulutusten osalta, mutta siinä suunnitellaan myös muuta alueen koulutustarjontaa. Tarveraati koostuu TE-toimiston, POKE:n ja kehitysyhtiön toimijoista. Tarveraati kokoontuu muutamia kertoja vuodessa. Tarveraati on avoin, esim. tarvittaessa voidaan kutsua asiantuntijoita.

Seudulla on perusopetuksen ja lukiokoulutuksen yhteydessä opinto-ohjaus tuleville alueen aikuisille.

Ääneseudulla on edistyksellinen Ääneseudun oppilaitosten sekä työ- ja elinkeinotoimiston ohjaustyön toimintasuunnitelma, joka julkaistaan päivitettynä TE-toimiston sivuilla http://www.mol.fi/toimistot/aanekoski/. Siinä kuvataan ohjaustoimijoiden vastuut nuoren siirtymissä ja nivelvaiheissa ajoituksineen.

Nuorisotyö on tahollaan myös verkostoitunut useiden toimijoiden kanssa. Seudulla on etsivän nuorisotyön toimintaa. He tavoittavat ja ohjaavat niitä nuoria aikuisia, jotka tarvitsevat tukea työuran rakentamiseen.

Alueella toimii Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymän hallinnoima Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskus (POKE), jossa on sekä nuorten ammatillinen koulutus että aikuiskoulutus. Nuorten koulutuksessa on opinto-ohjaajapalvelut. Aikuiskoulutuksessa olevien tai koulutukseen hakeutuvien on osin mahdollisuus käyttää näitä opinto-ohjaajan palveluja. Aikuisohjausta toteuttavat aikuiskoulutusjohtaja, kouluttajat ja opettajat, koulutussuunnittelijat, opintosihteerit sekä markkinoinnista vastaava henkilö. POKE:lla seudun suurimpana ammatillisena koulutusorganisaationa on tahtotila olla alueen aikuisohjausta koordinoiva toimija.

Oppisopimustoimisto palvelee Pohjoisen Keski-Suomen alueella toimivia työantajia ja oppisopimusopiskelijoita. Ohjausta toteuttavat sekä koulutustarkastaja että koulutussuunnittelijat.

Äänekosken kansalaisopisto, Koskelan setlementti toimii monipuolisesti aikuisten oppimisen ja harrastustoiminnan palvelujen tuottajana. Kansalaisopisto on aktiivinen aikuisohjausverkoston osa.

Suolahden kaupunginosassa toimii Keski-Suomen opisto, jossa sielläkin on nuorten koulutus että aikuiskoulutus. Seudulla sijaitsee yksi Humanistinen ammattikorkeakoulun kampus. HUMAK:n ja Keski-Suomen opiston opiskelijoiden kautta on mahdollista saada seudulle palveluja, jotka osaltaan sisältävät ohjaustyötä. Keski-Suomen opiston tarjonnassa on ns. välivuosia varten erilaisia ”breikkejä” esim. Rokkibreikki, Taidebreikki tai Hevon breikki. Nämä koulutuspalvelut sisältävät vahvasti ohjauksellisia elementtejä.

Jyväskylässä sijaitsevat monipuoliset ohjaus- ja koulutuspalvelut (toinen aste, korkeaaste) ovat saavutettavan matkan päässä Ääneseudulta.

TE-toimiston esittämien tarpeiden pohjalta seudulla järjestetään TE-hallinnon kustantamia ohjaavia koulutuksia ja ryhmäpalveluja (esim. työnhakuvalmennuksia). Näiden sisällössä on osallistujan ammattiuran etenemisen suunnittelu ja siirtymien tukeminen.

Työllisyyden edistämiseksi alueella toimivat kolmannen sektorin toimijat tiiviissä yhteis-työssä muun aikuisohjauksen verkoston kanssa kuntoutuksen ja työllisyyden edistämisen tavoittein. Äänekosken TE-toimiston toimistonjohtaja on koonnut toiminnan prosessikaavioon. Äänekosken Katulähetys ry ja Suolahden työttömät ry toimivat tiiviissä yhteistyössä TE-toimiston ja muiden asiakkaan tarvitsemien palvelujen palveluntuottajien kanssa. Mainittujen tahojen toimintaan kuuluu sekä työvalmennusta että yksilövalmentajan palveluja. Toiminnassa on vahva elämän hallintaa ja työllistämistä tukeva lähtökohta.

Seudun TYP:ssa (Työelämän palvelukeskus) työttömiä työnhakijoita palvellaan TE-toimiston, aikuissosiaalityön ja Kelan yhteistyössä. Etsivän nuorisotyön palvelut toimivat Ääneseudulla tiiviissä yhteistyössä TYP:n ja työpajojen kanssa.

Hankkeen aikana nimitettiin Äänekosken kaupungille työllisyysasiamies, jonka tehtävänä on vastata kaupungin vastuulla olevasta työllistämisestä, kuntouttavasta työtoiminnasta ja työpajatoiminnasta. Työllisyysasiamies toimii monitoimijaisessa yhteistyössä työllisyyden ja osaamisen kehittämisen toimijoiden kanssa.

Yrittäjien ohjausverkosto on ehyt. Siihen kuuluvat Ääneseudun Kehitys Oy, TE-toimisto, yrittäjäyhdistys, yrityskouluttajat ja paikallinen yrittäjäyhdistys. Palveluverkoston kuvaaminen tiivistetysti on haasteellista, koska se on moniulotteinen verkosto. Yrittäjän ohjaus-verkoston kuvaus on lähetetty kaikessa vajavuudessaan seudun aikuisohjausverkostolle mahdollista käyttöä varten.

Hankkeen aikana käynnistyi yhteistyö Ulkomailta osaajaksi Keski-Suomeen -hankkeen kanssa maahanmuuttajatyössä. Ulkomailta osaajaksi Keski-Suomeen hankkeen kautta ohjauspalvelumallissa toimii maahanmuuttoyhdyshenkilö. Hän toimii yhteistyössä monien toimijoiden kanssa asiakkaiden tarpeiden mukaan.

Aikuisohjausta paikallisesti -hankkeen koolle kutsumat maahanmuuttajatyön toimijat liittyivät Äänekosken kaupunginjohtajan asettamaan maahanmuuttajatyöryhmään. Työryhmää johtaa kaupungin sivistysjohtaja ja se jatkaa toimintaansa.
Lisäksi hankkeen aikana käynnistyi uutena ohjauspalvelumallin osana Maahanmuuttajien koulutustyöryhmä, jonka tarkoituksena on koota ja koordinoida maahanmuuttajien koulutustarpeita ja -tarjontaa. Työryhmään kuuluvat TE-toimiston maahanmuuttajista vastaava virkailija, sivistystoimen johtaja, oppilaitosten edustajat, maahanmuuttajien yhdyshenkilö, kansalaisopiston rehtori ja hankkeen aikana Aikuisohjausta paikallisesti -projektityöntekijä. Maahanmuuttajien koulutustyöryhmä jatkaa toimintaansa. Maahanmuuttajien koulutustyöryhmä tarkastelee koulutustarjontaa koko Äänekosken TE-toimiston tasolla ollen tietoinen myös Jyväskylässä olevista maahanmuuttajien palveluita.

Osaksi ohjauspalvelumallia käynnistettiin aikuisohjauspilotointi, joka rakentui POKE:n kautta ohjauspalvelupuhelimen, sähköpostiosoitteen ja kasvokkaisina asiakkaiden ohjaus-tapaamisina. Palvelusta vastasivat Saarijärven, Witas-alueen ja Ääneseudun Aikuisohjausta paikallisesti -hankkeen seudulliset toimijat keskenään sopiminaan aikoina. Ohjauspalvelut jatkuvat hankkeen aikana käyttöön otetuin menetelmin osana POKE:n aikuiskoulutuksen muuta ohjaustyötä. Aikuisohjaustyö jatkuu verkoston toimijoiden omana sekä yhteisenä työnä. Yhteistyö jatkuu arjen toimintana asiakkaitten tarpeista lähtien.

Paikallisten verkostojen yhteistoiminnan tavat lienevät varsin vakiintuneita, mutta verkostotapaamisiin osallistuminen, vaikkakin ajoittain niukasti, lienee osoittanut aikuisten ohjauksen toimijoiden tarvetta jäsentää toimintaa ja kohdata toisia toimijoita seuduilla. Hankkeen aikana mallitettiin kasvokkaisia tapaamisia seuduilla teemojen ympärille. Teemoitettuja tapaamisia lienee syytä kehittää jatkossa osana maakunnallista ohjauspalvelu-mallia seuduille jalkautuen.

Hankkeen aikana yritettiin pilotoida paikallista Ääneseudulla ennakointiseminaaria kutsumalla monialaiset aikuisohjaajat yhteisen tulevaisuuden pohtimiseen. Ennakoin-

tiseminaari kuitenkin peruuntui. Yhtenä ohjauspalvelumallin osana tulisi kuitenkin säilyttää aikuisohjauksen toimijoiden kokoontuminen esim. vuosittain seudun tulevaisuustiedon äärelle, jotta toimijoilla olisi yhteinen näkemys, mihin aikuisia ohjataan seuduilla.

Aikuisten ohjaus edellyttää seudun tulevaisuustiedon tuekseen, jotta pystyttäisiin tuottamaan proaktiivisesti aikuisohjauksen palveluja seudulla. Yksilön ja yhteiskunnan (elin-keinoelämän) diskurssi säilynee kaikissa olosuhteissa. Tämä tarkoittaa, että aikuisen urasuunnitelmia ohjaa toisaalta hänen omat intressinsä ja toisaalta seudun elinkeinoelämän tarpeet. Koulutuksen tarveraadeissa hahmotellaan ennakoiden seutujen työvoimatarpeita. Seudulle organisoiduilla tai muuten saavutettavissa olevalla koulutustarjonnalla on vahva ohjaava vaikutus.

Witas –alueen ohjauspalvelumalli

Toiminta rakentuu entisen toimintamallin mukaisesti. Toiminnassa on kaksi keskeistä tuottajaa, Työ –ja elinkeinotoimisto ja alueellinen kehittämisyhtiö Witas Oy. Molemmilla on oma toimipiste niin Viitasaarella kuin Pihtiputaallakin. TE –toimiston Pihtiputaan toimipiste lakkautunee vuoden 2012 alusta. Keskeiset toimijat eivät kokeneet puutteita omissa yhteistyöverkostoissaan, joten suuria tarpeita uudenlaisiin rakenteisiin ei ollut. Toisaalta eri palveluntuottajien henkilöstö tuntee tai ainakin tunnistaa toisensa, joten yhteydet ovat ”mutkattomia”.

Alueella toimii myös TE –toimiston koollekutsuma tarveraati, joka pyrkii kartoittamaan alueen työvoimapoliittisen koulutuksen tarvetta sekä laajempaan vaikuttavuuteen tähtäävä työllisyystyöryhmä.

Saarijärven seudun ohjauspalvelumalli

Saarijärven seudun kuntia yhdistävänä aikuisohjauksen toimijana on Saarijärvellä toimiva Äänekosken TE-toimiston toimipiste, joka palvelee seudun työnhakijoita ja työnantajia.

Koulutuksena tarveraati kokoontuu Saarijärven seudun koulutustarpeitten arviointiin.

Saarijärven seudun kuntien ohjauspalvelut perustuvat vahvaan paikalliseen verkostotoimija- ja asiakastuntemukseen. Yhteistyötä tehdään asiakaslähtöisesti kulloinkin tarvittavassa verkostossa.

Kuntien yhteispalvelupisteet palvelevat monialaisesti aikuisia. Yhteispalvelupisteiden käytännön kehittämistoiminta jatkuu edelleen, joten niiden rooli aikuisohjauksen verkoston osana jäsentyy lähitulevaisuudessa.

Saarijärven kaupungin alueella on vuosien kokemus erilaisten projektien kautta tuotetuista ohjauspalveluista esim. Yhdessä -hanke. Hankkeitten ja TE-toimiston yhteistyö on saanut vakiintuneet yhteistyömuodot. Alueella toimii POKE:n toimipiste sekä Kol-

kanlahdessa että Tarvaalassa. Tarvaalassa on lisäksi JAMK:n luonnonvara-alan toimipiste. Siellä on koulutuksen sekä ohjausalan henkilökuntaa osana ohjausverkostoa.

Karstulan kunnan alueella toimii Karstulan evankelinen opisto, jossa on osaamisen kehittämisen menetelmiä tuntevia ohjaustoimijoita.

Seudulla toimivat kansalaisopistot, jotka tuottavat ohjauspalveluja.

6. Projektin innovatiivisuus

Seudullisten tulevaisuusfoorumien järjestäminen voisi olla vuosittainen tapahtuma, kehitysyhtiöt yhdessä esim. TE-toimistojen kanssa tai paikalliset osaamisen ja työllisyystyöryhmät voisivat ottaa tätä aikuisohjausta ja elinkeinoelämääkin tukevaa palvelua vastuulleen.

Aikuisten ohjaajien verkostotapaamiset seuduilla käynnistyivät hankkeen aikana. Ne palvelevat seudun toimijoiden verkostoliittymien syntyä ja säilymistä.

Yhdessä Opinovi -hankkeen kanssa jää pohdittavaksi, mitkä aikuisohjaukseen liittyvät toimet ja tapahtumat ovat valtakunnallisia, maakunnallisia, mitkä seudullisia ja mitkä paikallisia. Maakunnallisten verkostotapaamisten lisäksi voisi olla seudullisille verkostoille suunnattuja tapaamisia. Ne voisivat vahvistaa verkostojen toimijoiden tietoisuutta toisistaan ja toiminnan koordinoitumista. Paikalliset verkostotapaamiset voisivat jäsentää toimijoille paikallista tai seudullista kehittymisen suuntaa ja sen mukaan suunnattujen toimien erityispiirteitä. Toisaalta maakunnalliset verkostotapaamiset palvelisivat seudullisten ja paikallisten verkostojen kehittämistä vertaisoppimisen kautta.

Ääneseudulla on maahanmuuttajakoulutusten koordinointiin perustettu koulutustyöryhmä on seudulla uusi innovaatio. Se käynnistyi hankkeen aikana.

Projektin aikana Ääneseudulla syntyi ajatus aikuisohjauksen vuosikellosta, jota voisi kehittää maakunnallisen mallin osaksi. Vuosikellossa olisi aikuisohjaajaverkostoille tarpeellisia päivämääriä ja aikatauluja esim. alan koulutukset ja tapahtumat. Vuosikelloon tapahtumat koottaisiin valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja seudullisesti.

Keskitettyjen ohjauspalvelujen tuottaminen Pohjoisen Keski-Suomen pienissä kunnissa tulee olemaan haasteellista koska niiden alueella ei tulevaisuudessa ole perinteisiä osaamisen TNO –palvelujen tuottajia. Jokaisessa kunnassa tulee kuitenkin olemaan valtionhallinnon yhteispalvelupiste ja kunnanvirastossa neuvonta. Näiden käyttämistä myös TNO –palvelujen tuottajana tulisi vakavasti kehittää. Niissä saisi henkilökohtaisen kontaktin neuvojaan ja ensikäden ohjauksen yleisesti saatavilla olevan tiedon pohjalta sekä ohjauksen eteenpäin vievään kontaktiin.

7. Projektin tasa-arvovaikutukset

Projektin toiminnassa otettiin asiakkaat ja toimijat huomioon tasa-arvoisesti sukupuolesta ja etnisestä taustasta riippumatta. Ohjausverkoston toimijat ovat suurelta osin naisia. Ääneseudulla on hankkeen aikana kehitetty erityisesti myös maahanmuuttajien ohjausverkostoa osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi ja osallisuuden tukemiseksi, mikä nostaa tietoisuutta maahanmuuttajien asemasta työmarkkinoilla ja vahvistaa heidän arvostustaan kansalaisina ja työvoimana. Saarijärven seudulla ja Ääneseudulla on ohjausverkostoon on kuulunut myös erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa olevien aikuisten ohjaajia. Nämä toimijat tekevät paljon työtä osallisuuden edistämisen tavoittein.

Hankkeen aikana käynnistettiin kaikilla seuduilla Työelämäsertifikaatin käyttöä. Se on tarkoitettu alunperin maahanmuuttajien suomalaisen työelämätietouden kartuttamiseksi, mutta se palvelee myös kantasuomalaisia. Sen sisältö on omiaan edistämään työelämän tasa-arvoa tuomalla suomalaisen työelämän pelisäännöt tutuiksi maahanmuuttajalle. Samalla se avaa kantasuomalaisille, mitkä suomalaisen työelämän periaatteet ovat vieraita toisesta kulttuurista tulleille.

8. Hyvät käytännöt

Seuduilla toimivat koulutuksen tarveraadit ovat kehittyvä yhteistoiminnan muoto suunniteltaessa koulutustarjontaa aikuisille. Koulutustarjonnalla on vahva ohjausvaikutus aikuisten valintoihin. Koulutustarjonnan halutaan lähtevän alueen aikuisten ja työelämän tarpeista.

Maahanmuuttajien koulutustyöryhmä koordinoi maahanmuuttajien koulutuspalveluja koko Äänekosken TE-toimiston toimialueella. Työryhmän jäseninä ovat TE-toimiston virkailija, oppilaitosten edustajat, sivistysjohtaja ja kansalaisopiston rehtori. Maahanmuuttajien yhdyshenkilö osallistuu ainakin hänen toimintaa rahoittavan hankkeen ajan. Työryhmä kokoontuu n. 4 kertaa vuodessa.

Ääneseudulla on valtakunnallisesti edistyksellinen Ääneseudun oppilaitosten sekä työ- ja elinkeinotoimiston ohjaustyön toimintasuunnitelma toimijoiden vastuineen ja aikatauluineen. Se löytyy osoitteesta http://www.mol.fi/toimistot/aanekoski/.

Äänekosken kaupungin työllisyysasiamies kaupungin työllistämistoimien koordinoijana kokoaa työllisyyttä ja työhön kuntoutumista palvelut yhteen.

Hyvänä käytäntönä olisi organisaatioista ja koulutusmuodoista riippumaton aikuisten opinto-ohjaus, jonka kasvokkaiset palvelut olisi saatavana seuduilla ennalta ilmoitettuina aikoina. Aikuisohjausverkoston toimijat toteuttavat nykyisellään ohjausta osana työtään. Lisäksi aikuisten ohjauspalvelun puhelin ja sähköpostiosoite palvelevat.

Seuduilla toimivat projektirahoitteiset ohjauspalvelut olisi hyödyllistä saada aikuisten ohjauspalveluina vakiintuneemmaksi toiminnaksi.

9. Toiminnan jatkuvuus

Aikuisohjauksen verkostomainen toiminta jatkuu osana muuta työtä vallitsevan taloudellisen tilanteen raameissa. Hankkeen aikana vahvistunut verkostotuntemus helpottaa yhteistoimintaa. Elinikäisen ohjauksen ja oppimisen viikkoon liittyviä tapahtumia järjestetään paikkakunnilla yhteistoimintana 2011 todeten, että yhteistyötä jatketaan edelleen yhteisenä toimintana. Asiakkaita tavoittavan toiminnan muotoa pohditaan.

Edellä kuvattujen ohjauspalvelujen toimijat jatkavat toimintaansa, ainoastaan hankkeiden kautta rahoitetut palvelut saattavat niukentua. Aikuisohjauksen puhelinnumeron ja sähköpostiosoitteen aikuisohjaus@poke.fi käyttö jatkuu POKE:n omana toimintana ja on jo alkusyksyn 2011 aikana ollut osana muuta ohjaustyötä. Pilotoinnin toteuttamisen kokemuksia ja saatuja ohjauskokemuksia voidaan hyödyntää myös Keski-Suomen Opinoven maakunnallisen ohjauspalvelun pilotoinnissa ja palvelun kehittämisessä. Muut verkostotoimijat jatkavat aikuisohjausta omassa toiminnassaan.

Työelämäsertifikaatin käyttö niin maahanmuuttajien kuin kantasuomalaistenkin ohjaus-työssä on vakiintunut osaksi palveluja POKE:ssa. Tämä valmentaa niin kantasuomalaisia kuin maahanmuuttajiakin suomalaiseen työelämään sekä valmentaa kantasuomalaisia toimimaan maahanmuuttajan työtoverina avaamalla suomalaisen työelämän erityispiirteitä. Työelämäsertifikaatti vaatii tosin päivittämistä ja julkisuutta arvostuksen lisäämiseksi suomalaisilla työmarkkinoilla.

Äänekosken TE-toimiston alueen maahanmuuttajien koulutustyöryhmä jatkaa toimintaa hankkeen aikana muotoutuneessa kokoonpanossa. Maahanmuuttajien koulutustyöryhmä käsittelee koulutustarpeita koko pohjoisessa Keski-Suomessa. Äänekosken kaupungin maahanmuuttajatyöryhmä jatkaa myös työskentelyään.

Hankkeen päättyessä jää edelleen elämään kysymys, mihin aikuisia Ääneseudulla ohjataan. Tämän kysymyksen säilyminen pitänee aikuisohjaajat aktiivisina verkostotoimijoina. Witas -alueella ja Saarijärven seudulla kysymys muotoutunee: ketä seudulla ohjataan. Seutujen muuttotappio ja väestökehitys niukentaa työvoiman saantia.

Ääneseudulla odotetaan työvoiman saatavuuden säilyvän korkealla tasolla. Ääneseutu on merkittävä työssäkäyntialue. Jyväskylän läheisyys helpottaa työvoiman saatavuutta. Korkeat työttömyysluvut asettavat haasteita aikuisohjauksen verkostolle ja osaamisen kehittämisen palvelujen joustavalle, yhteiselle tuottamiselle. Aikuisohjauksen tavoitteita ei tule kuitenkaan nähdä pelkästään yhden seudun tarpeitten kautta. Työvoimatarpeet voivat olla vetovoimatekijä. Toisaalta ohjatun ja koulutetun väestön osaamisen turvaaminen mahdollistaa myös muuttamisen työn perässä silloin, kun seutu ei tarjoa työllistymismahdollisuuksia.

Maakunnallisen aikuisohjauspalvelumallin rakentuminen jäsentänee toimijoiden ohjaustyötä edelleen ja haastaa seutujen toimijoita jäsentämään aikuisten ohjaustyötä. Pohjoisen Keski-Suomen seutujen erilainen väestö- ja elinkeinorakenne ja työvoiman saatavuuden erilaiset ennusteet vaativat aikuisohjaukselta verkostoitumista ja sen siirtymistä lähelle yritysten tarpeita ja toimintaa.

Liite

BIKVA –haastattelun kysymykset

Ryhmähaastattelu
xxxx
Haastattelun avulla kartoitetaan kokemuksia aikuisten ohjaus- ja neuvontapalveluista Keski-Suomessa

1. ENNEN koulutuksen aloittamista/työpaikan löytymistä
A. Mistä / keneltä olet saanut tietoa erilaisista koulutusvaihtoehdoista ja/tai vapaista työpaikoista kotipaikkakunnallasi?
B. Oliko tieto helposti ja selkeästi löydettävissä?
C. Millaista tietoa tai neuvoja olisit kaivannut kouluttautumisen tai
työpaikan etsimisen tueksi?
D. Millainen käsitys sinulla oli ammattitaidostasi ennen koulutuksen aloittamista / työpaikan saantia?

2. NYT koulutuksen aikana
A. Millaisia neuvoja ja ohjausta olet saanut oman osaamisesi kehittämiseksi, lisäämiseksi? Ovatko neuvot vastanneet tämän hetkisiin tarpeisiisi?
B. Mitä sähköisiä ohjaus- ja neuvontapalveluita olet hyödyntänyt
(esim. www.mol.fi, www.kela.fi, www.aikuisopiskelu.fi, www.opintoluotsi.fi, www.osaan.fi)?
C.Millainen käsitys sinulla on tämän hetkisestä ammattitaidostasi?

3. TULEVAISUUDESSA jatkokouluttautumisen tueksi / oman osaamisen kehittämiseksi
A. Mitä ohjaus- ja neuvontapalveluja toivoisit kotipaikkakunnallesi kouluttautumisen / työpaikan löytämisen tueksi tulevaisuudessa?
B. Onko sinulla tietoa siitä, millä aloilla kotipaikkakunnallasi tarvitaan osaajia ja työvoimaa tulevaisuudessa?

HAASTATTELUN LOPUKSI
Millaisia ajatuksia keskustelu herätti, mikä jäi eniten mieleen?
Mitä muuta olisit halunnut kertoa?